

ACC. NR. 3262

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.
Härad: Adress: Stehag
Socken: Berättat av olika pers. se resp. uppt.
Uppteckningsår: Född år i

1

Uppteckningen rör Barndop.

"Hednahuden" kallades det nyfödda barnets hud, som föll - "Hednahuden!"
les strax efter födelsen "när barnet är döpt" - kallas även "arpen".

Härda = döpa. "Barnet är inte hårdt ännu". - "Nu ha "Härda"=döpa.
di vatt o hårdt ungen"..

(Mor Lundqvist): När barn döpes, bör en peng, helst Peng i lindan
silver, läggas i listen. Ska det vara riktigt bra, så lägger man vid dopet.
ifrågavarande peng insvept i ett psalmboksblad. "Så har jag gjort,
när alla mina egna barn döptes, och även när jag burit andras".

När barn ska "kristnas", kör skjutsbonden så fort som För att barnet
möjligt, för att barnet skall bli "kvickställt" (raskt i vändning- skall bli
arna). - Nils Persson i Alkastorp skjutsade 1884 Carl Sandberg kvickt av sig.
till dop. Det gick nästan i "skenande fart".

(Min hustru meddelar fr. Asa förs. i Smäl.): Vid För att barnet
barndop framsattes för gudmodern så många slags mat, som möjligt, inte ska bli

"grättet".

och bör hon smaka på allt, för att barnet ej må bli "grättet" utan äta vad som helst. En kvinna, som ej kunde äta smör och ost, ansågs olämplig som gudmor.

Vid barndop i Stehag fordom i regel 4 faddrar: Gufar, gumor, fadderdräng och -piga.

Innan barn döpes, bör det "kärna". Dess hand lägges på kärnstaken eller -veven. Sen kan ingen ta smöret från det barnet.

(Ida Holmqvist 5/3 1924): Vid barndop ska peng läggas i svepet, så blir barnet "tavarsamt" ifråga om pengar.

Vid färden till kyrkan skall gudmodern skynda sig - stanna får man inte - så blir barnet raskt i vändningarna. Ej heller får gudmodern under några förhållanden lämna barnet ifrån sig, t.ex. när det gäller att stiga på eller av vagnen. Om kusken eller faddrarna då vilja hålla barnet, avvisas detta hövligt men bestämt.

Vid dopförrättningen bör gudmodern "läsa efter" prästen, så får barnet lätt för att lära sig läsa.

Gudmodern bör undvika att plocka på eller ordna med barnets kläder, ty eljest blir barnet slarvigt med kläder och en "slitvarg". I samma syfte ser man till, att barnets första kläder äro icke nya utan redan brukade.

Efter hemkomsten lägges barnet att sova i sin dopdräkt, hela byltet ska då va.

(Mor A. Persson, Holm, Ö. Göinge 1/7 1924): Vid barndop kommer gudmodern i god tid till barnets hem, tar barnet i sin famn,

beder en bön och sjunger en psalm för barnet - detta får då lätt för att lära - går sedan till föräldrarna och säger tre gånger: "Far och mor ge barnet namn." Och far och mor nämna sedan barnets namn.

Efter hemkomsten från kyrkan ställa sig gudmoder och faddrar strax innanför dörren och sjunga för barnet, som gudmodern fortfarande bär, en psalmvers. - När Anna Perssons bror döptes, sjöng gudmodern ps. 261:4: Så kom jag min Gud, i Jesu namn rätt gläder

Och säger i fast tro: Jag är ditt barn, min
Fader.

Jag beder, tror och vet, att du min bön
upptar,

Du vill, du kan, du gör, vad du mig lovat
har.

Hon överlämnade därefter barnet åt modern med orden: "Här har du ett kristet barn".

ACC. NR. 3262

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.
Härad: Adress: Stehag
Socken: Berättat av Mor Lundqvist
Uppteckningsår: 1928 Född år i

4

Uppteckningen rör Barndop.

Gumoren borde, om det skulle vara bra, ha en "kaga" mä se som "förning". "Förning".

Skänka barnet till dopet en mössa, den s.k. "gumorahuan", vanligen av tyll med sidenband i bjärta färger. "Gumorahuan".

"Gumorapengen" sveptes i ett gammalt psalmboksblad och stoppades in i "listen" å barnets bröst. "Gumorapeng".

"Gumoraklänning" - vanligen först när barnet var års gammalt. Helst skulle det vara "full uppsättning", alltså utom "klänningen" lintyg, underkjol, hosor, förklä och hagelapp. Den senare skulle vara fin, försedd med spetsar. "Gumoraklänning".

Fadderdrängen borde ge barnet ett par skor.

Fadderdränger

ACC. NR. 3262

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Upptecknat av: Helgesson, A. Kyrkoh.
Härad: Adress: Stehag
Socken: Berättat av
Uppteckningsår: Född år i

5

Uppteckningen rör Bröllopseder.

1868 24/10 gifte sig tillträdande åbon å Stehag No.6, Per Jönsson, född i Stehag 27/1 1835 (broder till Sissela Pet.Nils) med Karna Persdotter, född 1847 11/6 i Stehag, äldsta dotter till åbon Per Svensson, Verl. No.2 (lever ännu, bosatt i Stockamöllan).

Vid detta bröllop, som fortgick ej mindre än fem dagar, var fröken M.Petersson med och har berättat ett och annat om ännu då iakttagen gammal sed.

Bruden bar en nästan alnshög krona, hopsatt av "glitter och pärlor". Och som extra modernt och luxuöst ansågs det, att hon uppträdde i galoscher. Till kyrkan skulle man "stassa". Bland andra voro även pigorna från prästgården med för att "pryda stassen". Måns Kristensson, gamle ringaren och dödgravaren, fungerade på sin tid vid bröllop som "kökkemästare" - denne kallades

"Stassa" till kyrkan.

Skriv endast på denna sida!

också "tappagrisen" men var ej här med.

På vardera sidan om bruden gick en "ledsven".

Det skulle vara unga, hurtiga karlar, de ståtligaste man kunde få tag i, och som uppvaktande bruden följde "brutamman". Till brutärna valdes någon, som stod i nära och förtrogen ställning till bruden. Hon skulle helst vara gift, dock ej nödvändigt. Hade brudgummen systrar, blev den äldsta i regel utsedd till denna hederspost. (Enl. fröken Tornberg var det även i Färs sed med brutamma ännu på 1860-70talet. Hon kallades där även "brutämja" - hon skulle tämja bruden, menade fröken T. - och var det där brudens gudmor, som härtill utsågs, om hon var i livet.)

Elna Jöns Lassas fr. Stehag 6 skall vid bröllopet ifråga ha varit brutamma. Som sådan skulle hon närvara, när bruden kläddes och sedan vid vigsel och under bröllopet ständigt vara henne nära och gå henne till handa, ordna kläderna, öppna och stänga stoldörren i kyrkan osv. Ett särskilt besvär blev det denna gång för brutamman att hålla reda på brudens galoscher, när man från kyrkan stassade (Tjerolavägen) till Verlinge. Väglaget var nämligen klinigt och alltemellanåt fastnade brudens galoscher i smörjan. Andra dagen, när "brudskänk skulle tas", ålåg det brutamman att vid middagen sätta kronan på bruden. Denna satt utan sådan vid middagsbordet.

"Ledsvenner".

"Brutamma".

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

(Sömmerskan Maria Pettersson om bröllop 24/10 mellan Per Jönsson, Stehag No. 6, och Karna Persson, dotter till Per Svensson, Verlinge.)

"Brutamma" skulle uppvakta bruden i "stassen", ordnade med slöja och kläder, öppnade stolsdörren i kyrkan osv. Till "brutamma" valdes ofta brudgummens äldsta syster, om sådan fanns, eller någon särskilt god vän (helst gift). Elna Jöns Lassas, Stehag 6, beklädde vid detta tillfälle denna befattning.

På återvägen (Kärolaväg.) musik i spetsen, två klarinettblåsare: Hollenby Sven och Ahlbeck. Man gick två och två. Prästgårdens pigor voro vid större bröllop med för att "pryda stassen".

Brudgummen ståtade (högst ovanligt) i galoscher. Dessa fastnade i smutsen, och brudtammen hade ett värre besvär att hjälpa honom tillrätta.

På andra dagen vid middagen skulle "brudskänk" tagas. Brudtammen satte kronan på bruden, varefter denna högtidligt tog plats vid brudgummens sida. En vit näsduk breddes ut framför bruden. "Talesmannen" var upptagen med att "slå i syba" och "placera". Brutammen hade sin plats vänster om bruden och intill henne prosten och prostinnan. Talesmannen höll ett inledande tal: "Hälsa ifrån brudparet om gästerna ville ge dem en liten skänk som bidrag till att sätta bo." På en tallrik insamlades nu gåvorna

"Brudskänk".

och överbragtes till bruden ofta med varjehanda skämtsamma orationer: "Hälsa från brudens syster, som skänker denna gåva till hjälp till en vagga." Närmaste släktingar kunde ibland, om de voro välbärgade, ge en 20-30 kr. eller mera, eljest gav man högst en femme eller tia, barn och yngre mindre. Det influtna hopsamlades. Bruden gick ut följd av talesman. Bruaskänken har gått till det och det. Brudparet hembär sitt allra hjärtligaste tack. Härefter bjöds nu vin och kakor.

Vid avfärden hölls tal så även vid hemkomsten med uttryck för glädjen över lyckosam färd, att man och hustru nu välbehållna återvänt. Fruntimren bjödos vin, männen brännvin. Om bekanta till brudparet bodde vid vägen, där stassen gick fram, var det sed att i förbifarten bjuda hela följet på traktering.

Talesman var Jöns Persson i Allekärr.

Till brudens "ledsvenner" valdes gärna de ståtligaste och lustigaste bland de unga männen.

Sed att utdela näsdukar, blå?

"Kökkemästare" var den gamle Mäns Kristersson, "ringaren". Köksmästaren kallades skämtsamt "tappegripen".

Alnshög krona av glittr.pärlor.

Bröllopet fortgick på femte dagen.

Enligt Gerda Appelgren lär seden med förridare ha förekommit i Stehag ännu i prostens C.W.A-grens tid. Som talman tjänstgjorde på sin tid slaktare Joh.Johnsson (nu boende vid stationen, född 1838).

Som musikanter, klarinettblåsare, tjänstgjorde ännu på 70 (80?)-talet mälare Ahlbeck i kyrkhuset. Denne lär också ha "spelat för korn". "Hade sin säck med sig." Han uppgives ha varit kompositör av varjehanda bröllopslåtar. Jan Jansson, nuvarande spelman vid bröllop i bygden, har ett par bitar av honom. En gammal spelman, Ola Bengtsson i Brostorp, lär ha en hel samling av A:s kompositioner.

Spelmän, tre stycken (klarinet, fiol och altfiol) togo emot gästerna, spelade mitt för varje hus och gård vid färden från och till kyrkan.

Härold underrättade om brudföljets återkomst.

Seden att skjuta allmän, vållade många olyckor.

Tre dagar varade bröllop vanligen. Om mornarna gick en person omkring och "skänkte", "trakterade alla i gemen".

Förridare.

Musikanter.

Härold.

Skjuta.